

Tjetjeniens Mödrar

Tjetjenien

Det första kriget i Tjetjenien pågick mellan åren 1994 och 1996. Det andra kriget bröt ut 1999 och tog officiellt sett slut 2006 då den tjetjenske krigsherren Basajev dödades. Den 17 april 2009 förklarade Ryssland att deras antiterroristoperation som pågått i Tjetjenien var avslutad.

Idag håller huvudstaden Groznyj på att återuppbyggas, men det råder ett bedrägligt lugn. Tjetjenien styrs med järnhand av den Moskvatrogne presidenten Ramzan Kadyrov. Även om kriget officiellt är över finns det rebeller kvar och presidenten skyr inga medel att förintada dem. Godtyckliga arresteringar och kvarhållande av misstänkta är vanligt förekommande. Trots att tortyr är förbjuden enligt artikel 21 i den ryska författningen finns det omfattande och trovärdiga uppgifter om att det i både ryska och tjetjenska maktstrukturer används tortyr vid förhör av misstänkta.

Försämrat säkerhetsläge

Människorättsorganisationer (Human Rights Watch, Memorial, Tjetjeniens Mödrar, Amnesty International mfl) rapporterar oberoende av varandra att det sker omfattande och systematiska övergrepp på civilbefolkningen. Säkerhetssituationen försämrades radikalt under 2009 och den ryska MR-organisationen Memorial har uppgifter på att 90 personer kidnappades i Tjetjenien under 2009. Av dessa släpptes eller köptes 58 personer fria, 10 hittades döda, 18 är försvunna och 4 under utredning. Memorial bevakar bara 30 procent av Tjetjenien så siffrorna kan i själva verket vara mycket högre. Istället för att låta folk försvinna så "råkar" man ofta ha ihjäl dem under förhör i häkten. Sedan förses de med gevär och motståndsrörelsens kläder och anklagas för att ha dött i strid. På så sätt slipper man besväras av anhöriga och MR-aktivister som letar efter dem. Under sommaren och hösten 2009 mördades flera kända MR-aktivister och hoten mot ideella organisationer ökade markant. Konflikten har spritt sig till grannrepublikerna Ingusjien och Dagestan men även i Nordossetien och Kabardino-Balkarien håller våldet på att trappas upp.

Många har försvunnit eller flytt

Innan det första Tjetjenienkriget bröt ut levde enligt officiella uppgifter omkring 1 miljon människor i Tjetjenien. Idag uppskattas den siffran till cirka 500 000 människor. Hundratusentals människor har dött under konflikten och många har lämnat Tjetjenien och lever idag som flyktingar i grannrepublikerna. Under de två krigen kan upp till 18 000 människor ha försvunnit i Tjetjenien. Det innebär att varannan tjetjensk familj letar efter minst en försvunnen familjemedlem. Människor nekas rätten att få veta vad som hänt deras anhöriga. Ovissheten om vad som hänt tär på anhöriga och vänner till de försvunna och många traumatiseras och lider svårt av depressioner. Att inte veta vad som hänt ens släktingar innebär ett stort psykologiskt lidande och det kan få allvarliga konsekvenser inte bara för den enskilde drabbade utan på samhället som helhet. Försvinnandena och bristen på information kring dessa utgör ett stort hinder på vägen mot fred och försoning.

Människorättsorganisationen Tjetjeniens Mödrar

Tjetjeniens Mödrar bildades 1995 och har omkring 1000 medlemmar. Deras huvudsakliga uppgift är att leta efter människor som försvunnit i Norra Kaukasus. Organisationen ger gratis juridisk rådgivning till medborgare i Tjetjenien i deras sökande efter spårlöst försvunna personer. De reser runt i norra Kaukasus men även i övriga Ryssland och letar efter människor som förts bort. Organisationen har ägnat sig åt detta sökarbete i omkring 15 år och har god kännedom om hur man går till väga i sökarbetet. De letar utanför fängelser och knyter kontakter med fångar som arbetar utanför murarna, de pratar med fångar som nyligen frigetts och de får information från ideella organisationer (t.ex. ICRC) som hjälper familjer att återförenas efter att någon suttit fängslad och släppts fri.

De tjetjenska mödrarna har ordnat utbildnings- och rehabiliteringsprogram för krigsoffer och drivit psykologiska rehabiliteringsprogram för traumatiserade kvinnor och barn. De har hållit utbildningar och seminarier om mänskliga rättigheter och fredsfrämjande verksamhet i Tjetjenien. Tjetjeniens Mödrar arbetar för att få fall med försvinnanden att tas upp i Europadomstolen i Strasbourg. De vänder sig till ryska myndigheter och begär information och protokollsutdrag. De har också kontakt med FN:s kommitté för mänskliga rättigheter och andra FN-organ för att diskutera arbetet med att fastställa dessa försvunna människors öden.

Svenska Freds har samarbetat med Tjetjeniens Mödrar sedan hösten 2005. Vi stöder dem i deras sökande efter spårlöst försvunna och arrangerar bland annat seminarier kring organisationsutveckling, fundraising och självhjälpgrupper. Vi träffas flera gånger per år och har täta kontakter med organisationens ordförande Madina Magomadova.